

Ett betydelsefullt möte i vården

Det är tredje gången på bara några få månader som han har blivit inlagd för endokardit, men första gången som jag ser honom. Han ligger och sover när jag och avdelningsläkaren kommer in för att ronda. Enligt journalen är han två år yngre än jag, men vore det inte för personnumret hade jag aldrig trott honom. Hans kropp är så liten att den inte kan väga mer än fyrtio kilo, kindbenen är tydligt utmärklade och hans långa hår är tunt och stripigt. Han ser ut som en gammal, sliten man. På dörren lyser den gula triangeln; varnar om blodsmitta.

- Jag måste få något, är det första han säger när han öppnat ögonen. Jag håller på att bli knäpp. Jag måste få något att tända av med, snälla hjälp mig.

- Vi ska se vad vi kan göra, svarar läkaren. Men först ska vi göra dig frisk.

Själv står jag bredvid. Kandidaten, betraktaren. Min första avdelningsplacering.

I den unge mannens redan trasiga vener sticker det till tre gånger om dagen; Ekvacillin intravenöst. Det kommer att dröja flera veckor innan han är botad, *men det går framåt*, säger läkaren uppmuntrande, och sjuksköterskan nickar bredvid.

- Snart kommer du bli frisk. Se nu bara till att sluta med drogerna, så slipper du hamna här igen. Jag har svårt att avgöra om mannen i sängen hör.

- Visst mår du lite bättre? försöker läkaren när han inte svarar. Ignorerar mannens bedjande blick om hjälp med avtändning.

Mannens ögon är nästan svarta när han svarar:

- Om jag bara får något så jag slutar svettas så. Och slutar darra. Och slutar känna mig så jävla klaustrofobisk. Ni lovade ju det, det var ju flera dagar sen ni lovade.

Inte en förnimmelse till dömande eller aggressivitet, han höjer inte ens rösten. När jag möter hans blick kan jag bara se hjälplöshet och rädsla, och det är första gången i mitt liv som läkarstudent, men absolut inte sista, som jag ser så mycket ängslan och panik på en och samma gång.

- Jag ska verkligen sluta nu. Eller, jag har redan slutat. Men jag behöver hjälp.

Någonting, jag vet inte vad, säger mig att han faktiskt menar det. Och jag tänker, att om han någonsin ska kunna ta sig upp, och sluta åka in och ut, kanske vi är hans sista räddande instans. Det minsta vi kan göra är att åtminstone *tro* att han menar det han säger!

- Kan kandidaten få lyssna på ditt hjärta? frågar läkaren, istället för att svara, och mannen i sängen nickar svagt tillbaka.

Jag plockar fram mitt röda stetoskop ur blusfickan. Försöker få ögonkontakt. Vill säga honom något tröstande och betydelsefullt men hittar inga ord. Koncentrerar mig på de tickande hjärtslagen istället; *dapjusshdunkdapjusshdunk*.

- Hör du blåsljudet?

Jag nickar. *Systoliskt*.

- Som är ett tecken på..?

- Mitralisinsufficiens, svarar jag snabbt, allt enligt läroboken.

Min handledare ler nöjt, rör sig mot dörren. Nickar mot den unge mannen:

- Då var vi klara för idag. I farten tar han lite handsprit att gnida in händerna med. Jag skickar en remiss till psyk så får vi se vad de säger.

Det är bara jag kvar i rummet när jag hör ett svagt ljud från sängen. Som en vindpust.

- Tack.

En stund senare, när vi har rondat klart, frågar min handledare mig om jag tycker att de har en tråkig jargong på avdelningen.

- Det kanske verkar så, fortsätter han innan jag hinner svara, men vi får in så himla många knarkare, som hoppar in och ut med olika infektioner, att man till slut förlorar hoppet om att någon menar vad de säger. Det här om att de tänker sluta, alltså. Till slut orkar man inte lyssna längre. På psyk är det samma sak. Visst, jag kan skriva en remiss dit. Men jag kommer bara få tillbaka den med en hälsning om att det inte finns något de kan göra.

Nästa dag har remissvaret kommit. Där står att det inte finns något bra medel för avtändning i det här fallet, men att vi kan kontakta det mobila psykteamet.

- Här ser du, säger min handledare, man börjar bli van.

Jag tror att min handledare vill att jag nickar och håller med. Verkar förstående. Men vänta nu! Han är snart färdig ST-läkare. Är det verkligen så att några år som arbetande läkare är tillräckligt för att stöpa om oss till känslolösa människor som varken ser till individen eller tror på förändring?

Jag må vara naiv eller omogen men jag kan bara inte nicka och acceptera. Jag vill inte om fem, tio eller tjugio år vara en avtrubbad läkare som släthugget dömer och generaliserar! Som tappat tron på att människor är kapabla att förändra sina liv!

Den unge mannen ser hoppfull ut när vi rondar en halvtimme senare. Bakom den vita hudmasken och de sömnlösa ögonen kan man om man anstränger sig urskilja ett svagt leende.

- Värdena går uppåt, berättar läkaren. Det är bara att kämpa på.

Han säger ingenting om remissvaret, närmar sig istället utgången.

- Ha...hade ni något att ge mig? frågar mannen då.

- Just det, säger läkaren och vänder sig om i dörren. Jag skickade en remiss till psyk igår men de svarade att de inte hade något bra medel till dig. Vi kan kontakta det mobila teamet om du vill.

Mannen svarar inte. På min ena sida: en läkare på väg ut ur rummet. På den andra: en ihopfallen man. Vem är det jag ska vara, här, mitt emellan?

Jag skäms, känner mig präktig. Här står jag, bara tjugotre år, mer än halvvägs på läkarutbildningen. I sängen ligger han, dödssjuk, med ett livsfarligt missbruk som ingen vill ta på allvar. Vad kan jag säga så att han förstår att jag inte dömer honom? Hur kan jag på bästa sätt ge honom hjälp? Vill inte passera som ytterligare någon i mängden, en förbigående utan varken åsikter eller känslor. Vill inte bli dömd som någon som inte förstår.

- Ge inte upp, får jag ur mig. Orden blir stora i munnen, känns fula och fel, som om de äter upp hela rummet.

Han svarar inte.

Men trots att jag inbillar mig själv att han inte hör mig, tror jag mig ändå kunna urskönja ett *Aldrig*.

De där mörka ögonen med de små, svarta pupillerna försvinner inte, trots att jag byter avdelning nästa dag och aldrig mer ser honom. Som om de vill säga mig någonting...mer, men som om de alltid försvinner innan jag hinner förstå *vad*...

En termin senare går min farmor bort. Jag och pappa sitter bredvid henne där hon ligger i sängen, lyssnar på tystnaden och sekundvisaren på väggklockan. Hennes vita, långa hår är inte längre lika prydligt kammat åt höger, istället rufsigt och otvättat. Rösten är svag och bräcklig, kroppen skör som ett tunt pappersark. Så liten är hon, att hon lika gärna hade kunnat vara ett barn. Men blicken är stark, som om den vore riktad längre fram, mot ett mål vi andra inte kan se.

Hon har varit sjuk i flera dagar, men vägrat att förflytta sig, har propsat på att ligga kvar i sängen i sovrummet. Jag och pappa tvingas se på när hennes husläkare gör hembesök och konstaterar det vi vägrar att förstå och acceptera.

- Jag vill inte, säger hon. Blicken är riktad upp mot taket, täcket når ända upp till näsan.

- Är du helt säker på att du förstår vad det här innebär för dig? försöker läkaren.

- Ja.

Jag vill resa mig upp, ruska om farmor. Förstår hon *ingenting*? Hon kan väl inte bara ge upp!

- Men farmor, menar du verkligen det du säger? får jag ur mig.

För en kort stund ser hon mig i ögonen, och det är som om en stöt genomtränger mig när hon svarar *ja*.

Varför säger hon så? Varför vill hon inte leva? Instinktivt vill jag dra upp henne ur sängen och så snabbt som möjligt få in henne till sjukhuset. Förstår hon verkligen inte, hon kommer ju att *dö*!

En sista gång frågar läkaren henne:

- Är du *helt* säker på att du förstår att om du inte åker in till sjukhus nu så kommer du att *dö*?

En sista gång svarar farmor, klart och bestämt ja.

Jag är inte längre kandidaten eller betraktaren. Min farmor vill inte leva längre och jag är hennes barnbarn. Och lika självklart som det kändes att inte döma missbrukaren, borde det kännas självklart att inte döma min farmors egen vilja att dö. Men det gör det inte. Det isar i hjärtat, spänner i kroppen, täpper till lungorna och gör det svårt att andas. Kroppen vill vakna upp ur mardrömmen, springa iväg från det jobbiga, fly härifrån.

Man väljer inte att dö. Man väljer det bara inte.

Då sker något. Då förvandlas farmors bräckliga kropp. Som om sjukdomen för en kort stund försvinner iväg, någon annanstans, och ersätts av något annat---

De där svarta, smala ögonen.

Missbrukaren med endokardit.

Det jag ältade i mitt huvud då, som ett mantra: *Vad du än gör, döm inte, generalisera inte!*

Farmor har tagit min hand. Hon har förklarat; hon mår inte bra, och hon är färdig nu.

- Lova mig nu att du blir en duktig läkare!

Säger hon, och jag lyckas hålla undan tårarna för några sekunder, vågar stanna kvar i hennes svarta ögon. Och just då är det också hans, den unge mannens, ögon.

- Lova mig, upprepar farmor när jag inte svarar, och i det ögonblicket ser jag, att det inte längre *farmors* husläkare som står på hennes högra sida - det är *jag* om några år, och jag är allmänläkare.

En sak förstår jag där och då. Jag kan inte förakta en dömande människa när jag själv är den dömande i en annan situation.

Man *blir* inte avtrubbad och man *dömer* inte. *Man väljer själv att göra det.*

Cecilia Gustafsson